

STORTINGET

Innst. 115 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 1 (2017–2018)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2016

Til Stortinget

1. Beretning om revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard

1.1 Sammendrag

1.1.1 Riksrevisjonens merknader

1.1.1.1 GENERELLE MERKNADER

Riksrevisjonen har avgitt revisjonsberetning for 235 regnskaper for 2016. Dette inkluderer også revisjonsberetningene til departementenes egne regnskaper. Regnskapene holder i hovedsak god kvalitet, og antall modifiserte revisjonsberetninger er lavere i 2016 enn i 2015. Det er i alt fire virksomheter som har fått modifisert revisjonsberetning for 2016.

For 2016 er det flere tilfeller der Riksrevisjonen ikke har vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for å kunne konkludere om kvaliteten av regnskapet. Alle virksomheter plikter å avlegge regnskap i tråd med de standarder og krav som gjelder for statlig regnskapsføring, og departementene forutsettes å følge opp og iverksette tiltak dersom dette ikke skjer. Korrekt regnskapsføring er en grunnleggende forutsetning for styring og kontroll med at Stortingets bevilgningsvedtak følges opp. Avleggelse av regnskap er en forutsetning for publikums innsyn i bruken av offentlige midler og for Riksrevisjonens kontroll av forvaltning

gen på vegne av Stortinget. Riksrevisjonen finner det uakseptabelt når det må konstateres at det er flere virksomheter der det ikke har vært mulig for revisor å uttale seg om kvaliteten på regnskapene.

Regnskapsrapportering

Alle statlige virksomheter skal rapportere sitt regnskap til statsregnskapet i tråd med kontantprinsippet. Av de modifiserte revisjonsberetningene er det en revisjonsberetning som er knyttet til avleggelse av kontantregnskapet. De øvrige er knyttet til virksomhetsregnskapet.

I tillegg til kontantregnskap kan virksomheter etter avtale med overordnet departement velge å avlegge et periodisert virksomhetsregnskap. Fram til og med 2015 har det vært opp til virksomheten og departementet i samarbeid å velge relevante periodiserte regnskapsstandarder. Fra og med 2016 er de statlige regnskapsstandardene (SRS) obligatoriske for alle virksomheter som ønsker å avlegge et periodisert regnskap.

Av de 235 regnskapene som Riksrevisjonen har avgitt beretning for i 2016, er 56 regnskap avlagt i tråd med SRS, mot 66 av i alt 240 regnskaper i 2015. Nedgangen skyldes for det meste at virksomheter som førte regnskapet etter SRS, er slått sammen. Til tross for at det ble gjort justeringer i SRS-ene da de ble gjort obligatoriske, er det kun en ubetydelig endring i antall virksomheter som tok i bruk SRS i 2016.

Riksrevisjonen har støttet arbeidet med å forbedre finansiell rapportering i staten for å sikre bedre intern styring, men også for å bidra til mer åpenhet rundt bruken av offentlige midler. Flere store virksomheter planlegger å ta i bruk SRS de nærmeste årene, og etter Riksrevisjonens syn er det viktig at dette følges opp, slik at flere virksomheter tar i bruk disse regnskapsstandardene.

I Dokument 1 (2016–2017) omtalte Riksrevisjonen organisasjonsendringene som skjer i statlig sektor uten at premisene for regnskapsrapporteringen er avklart før omorganiseringen trer i kraft. Dette er en observasjon Riksrevisjonen også har gjort i 2016. Når slike spørsmål ikke blir avklart tidsnok, blir det svært krevende for de involverte virksomhetene å avlegge et korrekt regnskap innenfor de gitte rapporteringsfristene.

Riksrevisjonen mener det er svært viktig at ansvarlig departement tidlig avklarer forholdene knyttet til rapportering, og på den måten legger til rette for at virksomhetene kan rapportere innenfor de gjeldende fristene.

Forvaltningen av regelverket på regnskapsområdet

Direktoratet for økonomistyring (DFØ) har ansvaret for å forvalte de statlige regnskapsstandardene, veilede ved bruk av standardene og innvilge unntak fra standardene på bakgrunn av søknader fra departementene. Det er Riksrevisjonens erfaring at det fortsatt mangler veiledere på viktige områder, både når det gjelder SRS og årsregnskap. Dette gjelder blant annet på områder som fusjon og fisjon samt mellomværende. Dersom det er vesentlige områder som ikke er regulert i regnskapsstandarder og veiledninger, øker risikoen for at regnskapene ikke fullt ut blir sammenlignbare. Hovedmålet for arbeidet med å utvikle nye statlige regnskapsstandarder var nettopp sammenligning mellom virksomheter og sammenligning over tid. Riksrevisjonen er kjent med at det jobbes med å utvikle mer veiledningsmaterieell, noe som vil være av stor nytte for de som avlegger regnskapet.

DFØ har også ansvaret for å behandle unntakssøknader der departementene mener at underliggende virksomhet ikke skal eller kan følge SRS. For Forsvaret og Forsvarsmaterieell er disse unntakene så omfattende at de svært vanskelig kan forenes med kravet om å avlegge et årsregnskap som gir et rettviseende bilde i tråd med det statlige økonomiregelverket og SRS. I Innst. 144 S (2016–2017) uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen en forventning om at disse virksomhetene skulle etterleve økonomireglementet fra og med regnskapsåret 2016. Det er viktig at unntak vurderes i lys av kravet om at regnskapet skal gi et rettviseende bilde, og at fagdepartement og regelverksforvalter i samarbeid finner fram til løsninger som ligger innenfor rammen av regnskapsstandardenes krav. Etter Riksrevisjonens vurdering kan unntak og avvik uthule målsetningen og ambisjonen om sammenligning av regnskaper på tvers av forvaltningen og over år. Ifølge Riksrevisjonen må slike unntak og avvik derfor vurderes kritisk og ikke gis i større utstrekning enn det som er strengt nødvendig.

Svakheter ved informasjonssikkerhet i statlige virksomheter

Riksrevisjonen har over flere år tatt opp vesentlige svakheter ved styringssystemer for informasjonssikkerhet i en rekke statlige virksomheter. Revisjonen for 2016 viser at dette fortsatt er et område med utfordringer, selv for store og dataintensive statlige virksomheter. Flere forhold er tatt opp med respektive virksomheter, mens svakheter ved informasjonssikkerheten i Oljedirektoratet, Statens vegvesen og Skattedirektoratet er vurdert som vesentlige og derfor omtalt særskilt i Dokument 1.

Riksrevisjonen viser til at ledelsen har ansvaret for informasjonssikkerheten i virksomheten. Styringssystemet skal være et verktøy for ledelsen til å oppnå et tilfredsstillende sikkerhetsnivå.

Vesentlige forbedringer i informasjonssikkerheten krever kompetanse og et vedvarende systematisk arbeid i virksomhetene. Departementene har et særlig ansvar for sikkerheten innenfor eget område. Mangelfull styring og oppfølging av informasjonssikkerhet gir risiko for at sensitiv informasjon, også personopplysninger, kan komme på avveie, og at viktige tjenester for samfunnet settes ut av funksjon. Dette skjer til tross for stor oppmerksomhet om uheldige hendelser samt omtale i Riksrevisjonens Dokument 1 over flere år. Den raske digitaliseringstakten bidrar til å gjøre kritiske samfunnsfunksjoner sårbare. Ulike aktører tar i bruk stadig mer avanserte metoder ved dataangrep på statlige virksomheter. Riksrevisjonen mener det er kritikverdigg at det fortsatt er virksomheter der det er vesentlige svakheter ved informasjonssikkerheten.

Budsjett disponeringen

Revisjonen viser at svakheter i budsjettgjennomføringen ligger på tilsvarende nivå som for 2015. Svakheterne er fortsatt i hovedsak knyttet til informasjonssikkerhet og håndtering av skjermingsverdigg objekter og informasjon. Riksrevisjonen ser det som positivt at det for 2016 er merknader på færre departementsområder enn tidligere.

1.1.1.2 SVAKHETER VED STYRINGSSYSTEMET FOR INFORMASJONSSIKKERHET I OLJEDIREKTORATET

Oljedirektoratet har et nasjonalt ansvar for data fra kontinentalsokkelen. Tap av dataene kan få forretningsmessigg konsekvenser for oljesektoren. Manglende systematikk i arbeidet med informasjonssikkerhet kan føre til at risiko ikke blir håndtert, eller at sikkerhetstiltak som er satt i verk, ikke fungerer etter hensikten. Riksrevisjonen har tidligere rapportert om vesentlige svakheter ved informasjonssikkerheten i Oljedirektoratet. I risikovurderingene til Nasjonal sikkerhetsmyndigg og Politiets sikkerhetstjeneste de siste årene kommer det fram at olje- og energisektoren er særligg utsatt for

ulike angrep knyttet til ikt-infrastruktur. Riksrevisjonen finner det sterkt kritikkverdig at direktoratet fortsatt ikke har et tilfredsstillende styringssystem for informasjonssikkerhet som gir betryggende kontroll med sensitive data.

1.1.1.3 VESENTLIGE SVAKHETER I POLITIETS BEHANDLING OG OPPFØLGING AV BESLAG I STRAFFESAKER

Politiets behandling av beslag har stor samfunnsmessig betydning, blant annet for den enkeltes rettssikkerhet når beslaglagte ting brukes som bevis i straffesaker. I de forskjellige politidistriktene gjennomføres det til sammen mange tusen beslag hvert år.

Riksrevisjonen finner det sterkt kritikkverdig at mange beslag ikke befinner seg der hvor politiets datasystemer angir at de skal være. Revisjonen som ble gjennomført på området i 2009 og rapportert i Dokument 1 (2010–2011), er ikke fulgt opp på en tilfredsstillende måte. Riksrevisjonen finner det også kritikkverdig at det ikke gjennomføres risikovurderinger på området, og at det er mangler i styringen og oppfølgingen av beslag.

1.1.1.4 RIKSREVISJONEN HAR IKKE KUNNET UTTALE SEG OM REGNSKAPENE TIL FORSVARET OG FORSVARSMATERIELL

Forsvaret og Forsvarsmateriell skulle for 2016 avlegge separate virksomhetsregnskaper og etterleve det statlige økonomireglementet, slik Stortinget forventet i Innst. 144 S (2016–2017). For 2016 er Forsvarsmateriells regnskap ført som en del av Forsvarets regnskap, i tråd med Forsvarsdepartementets beslutning. For avleggelsen av virksomhetsregnskapene ble det søkt DFØ om, og gitt, unntak fra sentrale regnskapsstandarder, men ikke fra kravet i økonomiregelverket om å avlegge selvstendige og reviderbare regnskaper. Riksrevisjonen mener at de omfattende unntakene vanskelig kan forenes med kravet om avleggelse av rettvise regnskaper. Dette medfører at det ikke foreligger grunnlag for revisjon av betydelige deler av regnskapene. Riksrevisjonen har som en konsekvens ikke vært i stand til å uttale seg om de to regnskapene for 2016.

1.1.2 *Orientering om Riksrevisjonens revisjon av Sametingets tilskuddsforvaltning*

Med utgangspunkt i Sametingets vedtak og forutsetninger har Riksrevisjonen revidert sametingsrådets tilskuddsforvaltning for budsjettåret 2016 i tråd med avtalt prosedyre. Revisjonen er rapportert til Sametinget. Riksrevisjonen finner det hensiktsmessig at også Stortinget orienteres om revisjonen og Riksrevisjonens funn. Sametinget er ikke et underordnet organ av departementene og er ikke underlagt instruksjons- og kontrollmyndighet fra regjeringen. Sametinget er delegert myndighet til å forvalte midlene som stilles til dis-

posisjon for Sametinget over det årlige statsbudsjettet, jf. sameloven § 2-1 tredje ledd. Sametinget mottar bevilgninger over ti ulike departementers budsjetter. Midlene Sametinget disponerer, fordeles av Sametinget i plenum og forvaltes ut fra Sametingets vedtak og forutsetninger. Bevilgningene til Sametinget var i 2016 på nær 436 mill. kroner. Sametingsrådet forvalter Sametingets budsjett og har blant annet ansvar for å fastsette regelverk og forvalte tilskudd i henhold til reglene i kapittel 6 i bestemmelser om økonomistyring i staten. Tilskuddsmidlene er viktige for at den samiske folkegruppen i Norge kan sikre og utvikle språk, kultur og samfunnsliv, slik formålet er etter sameloven § 1-1. Bevilgede tilskuddsmidler for 2016 utgjorde 292 mill. kroner.

Revisjonen som Riksrevisjonen har utført, viser at det er svakheter ved sametingsrådets utforming og forvaltning av tilskuddsordningene. Regelverkene for tilskudd mangler tydelige og konkrete mål og kriterier for måloppnåelse, jf. regelverk for økonomistyring i staten. Det er krevende for potensielle søkere å gjøre seg kjent med vilkårene for tildeling av tilskudd i enkelte tilskuddsordninger. Dette skyldes at hovedelementene i tilskuddsordningene ikke er fremstilt samlet og lett tilgjengelig, men er spredt på flere kilder som Sametingets budsjettvedtak, regelverk og søknadsskjema. Det rapporteres i stor grad om aktiviteter, og i liten grad på målene for tilskuddsordningene i sametingsrådets rapportering til Sametinget. Riksrevisjonen vil følge opp tilskuddsforvaltningen i Sametinget.

1.2 **Komiteens generelle merknader**

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen og Magne Rommetveit, fra Høyre, Svein Harberg og Bente Stein Mathisen, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og Ulf Leirstein, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til at Riksrevisjonen har revidert statsregnskapet, herunder regnskapet for administrasjonen av Svalbard, alle regnskaper avlagt av statlige virksomheter og andre myndigheter som er regnskapspliktige til staten, samt gitt en orientering om revisjon av Sametingets tilskuddsforvaltning. Komiteen registrerer at regnskapene i hovedsak holder god kvalitet, og er tilfreds med at antall modifiserte revisjonsberetninger er lavere i 2016 enn 2015.

Komiteen har imidlertid merket seg at Riksrevisjonen i Dokument 1 (2017–2018) fremholder at den i noen tilfeller ikke har vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for å konkludere om kvaliteten av regnskapet. Fra 2016 ble det obligato-

risk å ta i bruk de statlige regnskapsstandardene (SRS), men av de 235 regnskapene som Riksrevisjonen har avgitt beretning for i 2016, er kun 56 regnskaper avlagt i tråd med regnskapsstandardene. Komiteen vil understreke at dette er et arbeid som må intensiveres, og er enig med Riksrevisjonen i at det er uakseptabelt at det er virksomheter der det ikke har vært mulig for revisor å uttale seg om kvaliteten på regnskapene. Komiteen vil også understreke at korrekt regnskapsføring er en forutsetning for både å kunne styre og for å kunne føre kontroll med at Stortingets bevilgningsvedtak følges opp. Korrekt regnskapsføring er også et nødvendig grunnlag for å sikre mulighet for innsyn i bruken av offentlige midler.

Komiteen deler Riksrevisjonens oppfatning av at det er viktig at ansvarlig departement rapporterer innen fastsatte frister. Direktoratet for økonomistyring (DFØ) har ansvaret for å forvalte og veilede de statlige regnskapsstandardene, herunder innvilge unntak fra standardene på bakgrunn av søknader fra departementene.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen finner innvilgede unntak for Forsvaret og Forsvarsmateriell så omfattende at de vanskelig kan forenes med kravet om å avlegge et årsregnskap som gir et rettvise bilde i tråd med det statlige økonomiregelverket, og at det fortsatt mangler veiledere på viktige områder.

Komiteen deler Riksrevisjonens bekymring for vesentlige svakheter ved informasjonssikkerheten i statlige virksomheter. Dette er påtalt gjennom flere år, og revisjonen for 2016 viser at dette fortsatt er et område med utfordringer, selv for store og dataintensive statlige virksomheter. Det pekes spesielt på svakheter ved informasjonssikkerheten i Oljedirektoratet, Statens vegvesen og Skattedirektoratet. Komiteen vil understreke at mangelfull styring og oppfølging av informasjonssikkerhet er svært alvorlig. Sensitiv informasjon, også personopplysninger, kan komme på avveie. Dessuten kan viktige tjenester for samfunnet settes ut av funksjon.

Komiteen har spesielt merket seg omtalen av den manglende datasikkerheten i Oljedirektoratet, og at direktoratet fortsatt ikke har et styringssystem for informasjonssikkerhet som gir betryggende kontroll med sensitive data. Manglende informasjonssikkerhet kan føre til at risiko ikke blir håndtert, eller at sikkerhetstiltak ikke fungerer etter hensikten. Dette til tross for at Nasjonal sikkerhetsmyndighet og PST i sine risikovurderinger understreker at olje- og energisektoren er særlig utsatt for ulike angrep som er knyttet til ikt-infrastruktur. Riksrevisjonen har tidligere rapportert om disse forholdene.

Komiteen vil understreke alvorret i at Riksrevisjonen finner behov for å ta i bruk begrepet «sterkt kritikkverdig» i sin omtale av forholdene, og forutsetter at departementet umiddelbart iverksetter tiltak for å avhjelpe manglene.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avdekket vesentlige svakheter i politiets behandling og oppfølging av beslag i straffesaker. Politiets behandling av beslag har stor samfunnsmessig betydning, ikke minst for den enkeltes rettsikkerhet når beslaglagte ting brukes som bevis i straffesaker.

Komiteen deler Riksrevisjonens vurdering av at det er sterkt kritikkverdig at mange beslag ikke befinner seg der hvor politiets datasystemer angir at de skal være, og registrerer at revisjonen som ble gjennomført på området i 2009 og rapportert i Dokument 1 (2010–2011), ikke er fulgt opp på en tilfredsstillende måte. Det er også kritikkverdig at det ikke gjennomføres risikovurderinger på dette området, og at det er mangler i styringen og oppfølgingen av beslag.

Komiteen anser det som sterkt kritikkverdig at Riksrevisjonen ikke har kunnet uttale seg om regnskapene til Forsvaret og Forsvarsmateriell. Disse skulle for 2016 avlegge separate virksomhetsregnskaper og etterleve det statlige økonomireglementet, slik Stortinget forventet i Innst. 144 (2016–2017). For 2016 er regnskapet til Forsvarsmateriell ført som en del av Forsvarets regnskap i tråd med Forsvarsdepartementets beslutning. For avleggelsen av virksomhetsregnskapene ble det søkt DFØ om og gitt unntak fra sentrale regnskapsstandarder, men ikke fra kravet i økonomiregelverket om å avlegge selvstendige og reviderbare regnskaper. Komiteen registrerer at de omfattende unntakene etter Riksrevisjonens syn vanskelig kan forenes med kravet om avleggelse av rettvise regnskap. Dette medfører at det ikke foreligger grunnlag for revisjon av betydelige deler av regnskapene, og at Riksrevisjonen ikke har vært i stand til å uttale seg om de to regnskapene. Komiteen mener at dette ikke er akseptabelt, og ber om en særskilt tilbakemelding fra Forsvarsdepartementet om arbeidet for å sikre at regnskapene for 2017 blir ført i henhold til statens regnskapsstandarder.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen også har revidert sametingsrådets tilskuddsforvaltning for 2016, i tråd med Sametingets vedtak og avtalt prosedyre. Revisjonen er rapportert til Sametinget, og Riksrevisjonen har funnet det hensiktsmessig at også Stortinget orienteres om revisjonen og funn. Sametingsrådet forvalter Sametingets budsjett, og har blant annet ansvar for å fastsette regelverk og tilskudd i henhold til reglene i kapittel 6 i bestemmelser om økonomistyring i staten.

Komiteen har merket seg at revisjonen viser at det er svakheter ved sametingsrådets utforming og forvaltning av tilskuddsordningene. Det synes krevende for potensielle søkere å gjøre seg kjent med vilkårene for tildeling i enkelte tilskuddsordninger, fordi de ikke er fremstilt samlet og lett tilgjengelig. Det rapporteres i stor grad om aktiviteter, og i liten grad om målene for tilskuddsordningene fra sametingsrådet til Sametinget.

Komiteen legger til grunn at Riksrevisjonen vil følge opp saken.

2. Resultatet av revisjonen av departementene og underliggende virksomheter

2.1 Statsministerens kontor

Regnskapet for 2016 for Statsministerens kontor viser 374 mill. kroner i utgifter og 18 mill. kroner i inntekter. 8 mill. kroner er overført til neste år.

Statsministerens kontor har ansvaret for én underliggende virksomhet.

Riksrevisjonen har ikke tidligere hatt merknader til Statsministerens kontor og har heller ikke vesentlige merknader for 2016.

2.1.1 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen heller ikke i 2016 har merknader til regnskapet for Statsministerens kontor.

Komiteen har ingen øvrige merknader.

2.2 Arbeids- og sosialdepartementet

2.2.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Arbeids- og sosialdepartementet viser 428 082 mill. kroner i utgifter og 24 639 mill. kroner i inntekter. 603 mill. kroner er overført til neste år.

Departementet har ansvaret for ti virksomheter. To av virksomhetene fikk vesentlige merknader for 2016: arbeids- og velferdsetaten (Nav) og Arbeidstilsynet. Nav har fått vesentlige merknader de fem siste årene.

Arbeids- og sosialdepartementet har ansvar for områdene arbeidsmarked, arbeidsmiljø, pensjoner og velferd og disponerer en stor andel av statsbudsjettet.

I Dokument 1 (2016–2017) omtalte Riksrevisjonen vesentlige mangler i arbeids- og velferdsetatens styringssystem for informasjonssikkerhet. Riksrevisjonen påpekte at det var risiko for at sensitive personopplysninger ikke blir godt nok beskyttet mot uautorisert innsyn og endringer. I Innst. 144 S (2016–2017) sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens vurderinger og konklusjoner.

Riksrevisjonens oppfølging av saken i 2016 viser at etaten har satt i verk flere tiltak, blant annet innen styringssystemet for informasjonssikkerhet og administrasjon av tilganger til IT-systemer. Ytterligere tiltak er planlagt gjennomført i 2017. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Innføringen av uførereformen 1. januar 2015 innebærer at alle uføretrygdede og uførepensjonister er underlagt nytt regelverk. Det nye regelverket legger til rette for at brukere skal kunne kombinere arbeid og uføre-

pensjon fra Statens pensjonskasse, eller kombinere arbeid og uføretrygd fra arbeids- og velferdsetaten. Etter at skatteoppgjøret foreligger, skal det gjennomføres et lov-pålagt etteroppgjør. I etteroppgjøret skal det beregnes om brukerne har fått korrekt utbetaling av uførepensjon fra Statens pensjonskasse, eller uføretrygd fra arbeids- og velferdsetaten, i forhold til den inntekten de har hatt.

Riksrevisjonen har i 2016 revidert etteroppgjøret for inntektsåret 2015 i Statens pensjonskasse. Revisjonen viste at sakene som kontrollen omfattet, er korrekt beregnet. Mottakerne av uførepensjon har i all hovedsak fått informasjon om etteroppgjøret pensjonskassen har gjennomført, og om resultatet av dette.

Uførepensjonister med beløp til gode har fått penger utbetalt, og de som har fått utbetalt for mye, har fått krav om tilbakebetaling.

Riksrevisjonen har i 2016 også gjennomført en revisjon av etteroppgjøret i arbeids- og velferdsetaten. Personene som fikk utbetalt for lite uføretrygd i 2015, fikk etterbetalt beløpet. Sakene til de som fikk for mye utbetalt i 2015, er overført til Nav Innkreving.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Arbeids- og sosialdepartementet for 2016:

- Vesentlige svakheter i arbeids- og velferdsetatens arbeid med dagpenger under arbeidsløshet.

Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og sosialdepartementet:

- følger opp at arbeids- og velferdsetaten har tilstrekkelig saksbehandlingskvalitet på dagpengeområdet,
- påser at arbeids- og velferdsetaten sikrer at de som mottar dagpenger, er reelle arbeidssøkere, og
- sørger for at tilgjengelige sanksjoner benyttes når kravet om å være reell arbeidssøker ikke er overholdt.

2.2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjonen og kontroll for budsjettåret 2015 påpekte vesentlige mangler i arbeids- og velferdsetatens styringssystem for informasjonssikkerhet. Komiteen merker seg at Riksrevisjonens oppfølging av saken i 2016 viser at etaten har gjennomført flere tiltak, og at ytterligere tiltak er planlagt gjennomført i 2017. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Komiteen viser til rapportens omtale av svakheter i arbeids- og velferdsetatens arbeid med dagpenger under arbeidsløshet. Komiteen mener det er avgjørende viktig at arbeids- og velferdsetaten har god kvalitet på forvaltningen. Feil i saksbehandlingen kan ha store konsekvenser for den enkelte arbeidssøker i form av feilutbetalinger eller avslag på feil grunnlag.

Komiteen viser til at manglende praktisering av krav til aktivitet eller mobilitet kan føre til at dagpenge-mottakere mottar ytelsen uten å oppfylle kravet om å være reell arbeidssøker. Komiteen merker seg at etaten i liten grad stiller krav til mobilitet underveis i dagpengeperioden, slik regelverket krever. Komiteen understreker betydningen av at det i tildelingsbrevene til Arbeids- og velferdsetatene fremgår tydelig at kravene til aktivitet og mobilitet skal praktiseres konsekvent og strengt.

Komiteen mener feilutbetalinger i størst mulig grad må unngås. Komiteen mener svakheter i arbeids- og velferdsetatens håndtering av feilutbetalte ytelser kan bidra til å undergrave tilliten til trykkesystemet. Komiteen viser til at det i Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2015 ble vist til at Arbeids- og sosialdepartementet ikke hadde fulgt opp arbeids- og velferdsetatens arbeid godt nok hva gjaldt å sikre at feilutbetalte ytelser ble avdekket og behandlet i tide. Komiteen sluttet seg i Innst. 144 S (2016–2017) til Riksrevisjonens kritikk av Arbeids- og sosialdepartementets manglende etatsoppfølging på feilutbetalingsområdet. Komiteen legger til grunn at Arbeids- og sosialdepartementet har høy oppmerksomhet om de mangler og svakheter Riksrevisjonen peker på.

Komiteen merker seg at statsråden ser alvorlig på de funn Riksrevisjonen har omtalt i Dokument 1 (2017–2018) når det gjelder forvaltning av dagpengeordningen.

Komiteen merker seg at statsråden ikke tar stilling til Riksrevisjonens anbefaling om at tilgjengelige sanksjoner benyttes når kravet om å være reell arbeidssøker ikke er overholdt.

Komiteen mener det er kritikkverdigg at Arbeids- og sosialdepartementet ikke har fulgt arbeids- og velferdsetatens forvaltning av dagpengeordningen godt nok opp.

Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger.

2.3 Barne- og likestillingsdepartementet

2.3.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Barne- og likestillingsdepartementet viser 47 967 mill. kroner i utgifter og 2 418 mill. kroner i inntekter. 103 mill. kroner er overført til neste år.

Departementet har ansvaret for åtte regnskaper. Ingen av disse virksomhetene har fått vesentlige merknader for 2016.

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) har ansvar for barn og unges oppvekst og levekår, familie og samliv, likestilling, ikke-diskriminering og forbrukerpolitikk.

Riksrevisjonen har i 2016 revidert Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (Bufdir) forvaltning av tilskudd til tiltak mot vold og overgrep. Revisjonen viser at Bufdir i stor grad etterlever Bestemmelser om økonomistyring i staten kapittel 6, «Forvaltning av tilskuddsordninger». Bufdir vil, som følge av revisjonen, på noen områder vurdere behovet for å justere interne retningslinjer og rundskriv slik at disse i større grad bidrar til effektivitet og god nok kvalitet i tilskuddsbehandlingen.

I Dokument 1 (2013–2014) hadde Riksrevisjonen merknader til at bemanning og kompetanse i barnevernsinstitusjoner ikke var i tråd med kvalitetsforskriftens krav, og at oppfølgingen fra departementet ikke var god nok. Riksrevisjonen pekte blant annet på Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) utfordringer med å vurdere hvilke utdanninger som skulle regnes som barnevernfaglige og/eller sosialfaglige, og svakheter ved Bufetats eget system for administrasjon av turnus og beregning av arbeidstimer i barnevernsinstitusjoner. I Innst. 130 S (2014–2015) uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen at Bufetat måtte sette i verk tiltak, slik at de får på plass ordninger som sikrer forsvarlig bemanning og kompetanse i barnevernsinstitusjonene. Riksrevisjonens oppfølging av saken i 2016 viser at departementet har satt i verk flere tiltak, blant annet at bemanning og kompetanse har vært tema i etatsstyringsmøtene og ved særskilt oppfølging av Bufdir. Riksrevisjonen merker seg at Bufetat på sin side har fulgt opp med å legge vekt på kompetanse ved godkjenning og kvalitetssikring av institusjoner gjennom differensiert institusjonstilbud, og ved å øke andelen faglærte.

Riksrevisjonen merker seg videre at det på enkelte områder fortsatt gjenstår litt arbeid, og at det vil bli anskaffet et nytt turnussystem i 2017/2018.

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Barne- og likestillingsdepartementet for 2016.

2.3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Barne- og likestillingsdepartementet har ansvaret for åtte regnskaper, og at ingen av disse har fått vesentlige merknader av Riksrevisjonen for 2016. Komiteen er tilfreds med dette.

Komiteen viser videre til at Barne- og likestillingsdepartementet i de senere år har iverksatt flere tiltak rettet mot Bufetat, slik at de nå får på plass ordninger som sikrer forsvarlig bemanning og kompetanse i barnevernsinstitusjonene.

Komiteen merker seg også at Bufetat har lagt vekt på kompetanse ved godkjenning og kvalitetssikring av institusjoner gjennom differensiert institusjonstilbud, og ved å øke andelen faglærte.

Komiteen merker seg videre at dette arbeidet har vært fulgt opp på en tilfredsstillende måte, selv om det på enkelte områder fortsatt gjenstår litt arbeid.

2.4 Finansdepartementet

2.4.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Finansdepartementet viser 64 083 mill. kroner i utgifter og 995 259 mill. kroner i inntekter. 650 mill. kroner er overført til neste år.

Finansdepartementets ansvarsområde omfatter seks regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. Én virksomhet under Finansdepartementet har fått vesentlige merknader for 2016: Skatteetaten.

Finansdepartementet med underliggende virksomheter har blant annet ansvar for å legge til rette for vedtak i den økonomiske politikken og i budsjettarbeidet, sikre finansieringen av offentlig virksomhet gjennom skatter og avgifter og forvalte statlig formue og gjeld. Videre skal departementet sørge for å samordne arbeidet med statsbudsjettet og statlig økonomistyring, medvirke til et offisielt statistikk- og datagrunnlag og bidra til velfungerende finansmarkeder.

Det er et gjennomgående ønske at budsjettpolitikken må innrettes slik at samfunnet får mer ut av pengene som brukes i offentlig sektor. Regjeringen ønsker derfor større oppmerksomhet om resultater og hva vi får igjen for offentlig ressursbruk.

Finansdepartementet har som budsjettdepartement et spesielt ansvar for å finne områder og ordninger i hele staten som er egnet for forbedringer. Etatene under Finansdepartementet har omfattende kontakt med næringsliv, organisasjoner og publikum. Bruk av elektronisk rapportering og annen digital kommunikasjon er avgjørende for service og tilgjengelighet samt for å legge til rette for lavere ressursbruk i etatene.

På Finansdepartementets ansvarsområde er det gjennomført flere store omorganiseringer. Skatteetaten har fra 1. januar 2016 overtatt ansvaret for innkreving av toll, merverdiavgift ved innførsel og særavgifter fra Toll-etaten. Overføring av forvaltningen av særavgifter for ikke-registrerte avgiftspliktige og for merverdiavgift ved innførsel er gjennomført fra 1. januar 2017. Statistisk sentralbyrå (SSB) har gjennomført en omorganisering for å forberede organisasjonen på kommende strategiske, samfunnsmessige og teknologiske endringer. Det er også nedsatt et utvalg for å se på SSBs forskningsvirksomhet. Utvalget leverte sin anbefaling 5. januar 2017, og arbeidet med å sette opp mål og bestemme organisering vil bli gjennomført i 2017.

Finansdepartementet har det overordnede ansvaret for forvaltning og utvikling av regelverket for statlig økonomistyring. Forvaltningen av økonomiregelverket, utredningsinstruksen og operative oppgaver knyttet til statsregnskapet og statlig betalingsformidling er i hovedsak delegert til Direktoratet for økonomistyring (DFØ). Det er de siste årene gjennomført flere reformer innen statlig økonomistyring.

Riksrevisjonen er i dialog med DFØ og Finansdepartementet om innholdet i rollen som regelverksforvalter.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Finansdepartementet for 2016:

- Svakheter ved forvaltningen av informasjonssikkerhet i valutaregisteret.

Riksrevisjonen anbefaler at Finansdepartementet:

- Følger opp at Skattedirektoratet tar sitt ansvar som behandlingsansvarlig for valutaregisteret og etterlever kravene til informasjonssikkerhet i lov og forskrift.

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

2.4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har vesentlige merknader til Skatteetatens forvaltning av informasjonssikkerhet i valutaregisteret. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Skattedirektoratet ikke har sikret opplysningene i valutaregisteret slik lov om register over opplysninger om valutaveksling og overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge (valutaregisterloven) og lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) krever.

Komiteen viser til at finansministeren er enig med Riksrevisjonen om at det er viktig at opplysningene i valutaregisteret sikres på en forsvarlig måte og vil følge opp Riksrevisjonens anbefalinger på alle de områdene hvor Riksrevisjonen har påpekt manglende etterlevelse av lover og forskrifter. Komiteen forutsetter at statsråden følger opp saken, slik at Skattedirektoratet som behandlingsansvarlig for valutaregisteret etterlever kravene til informasjonssikkerhet i lov og forskrift.

2.5 Forsvarsdepartementet

2.5.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Forsvarsdepartementet viser 49 254 mill. kroner i utgifter og 6 811 mill. kroner i inntekter. 1 780 mill. kroner er overført til neste år.

Forsvarsdepartementet har ansvaret for fem virksomheter. Tre virksomheter under Forsvarsdepartementet har fått vesentlige merknader for 2016: Forsvaret, Forsvarsmateriell og Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Forsvaret har fått vesentlige merknader de fem siste årene.

Forsvarsdepartementet har ansvar for å utforme og sette i verk norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Forsvarssektorens grunnleggende oppdrag er å forsvare Norge og sikre nasjonal selvstendighet.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Forsvarsdepartementet:

- Riksrevisjonen kan ikke uttale seg om årsregnskapene til Forsvaret og Forsvarsmateriell for 2016.

- Forsvarsdepartementets manglende tilrettelegging ved innføring av allmenn verneplikt.

Riksrevisjonen anbefaler at Forsvarsdepartementet:

- sørger for at grunnleggende forutsetninger ved å være en egen virksomhet i henhold til bevilgningsreglementet og økonomiregelverket i staten kommer på plass for Forsvarsmateriell,
- sørger for å videreføre innføringen av allmenn verneplikt, herunder tilpasse bygninger og anlegg samt personlig bekledning og utrustning for begge kjønn.

2.5.2 Komiteens merknader

ÅRSREGNSKAPENE TIL FORSVARET OG FORSVARSMATERIELL

Komiteen viser til at Forsvaret har etablert en egen etat, Forsvarsmateriell, som skal forestå materiellinvesteringer og materiellforvaltning i forsvarssektoren. Virksomheten er direkte underlagt Forsvarsdepartementet og er organisert som et ordinært statlig forvaltningsorgan. På grunn av utfordringer med å føre et selvstendig årsregnskap har Forsvarsmateriell fått en rekke unntak fra økonomireglementet.

Komiteen viser til at Forsvarsdepartementet har søkt Direktoratet for økonomistyring (DFØ) om en rekke unntak fra sentrale bestemmelser i økonomiregelverket og at DFØ har gitt unntak med forutsetning om at økonomiregelverket blir etterlevd fra og med regnskapsåret 2018. Komiteen vil bemerke at utfordringen med å føre et selvstendig årsregnskap ble omtalt i Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2015. Komiteen sluttet seg til Riksrevisjonens vurderinger og viser i den forbindelse til Innst. 144 S (2016–2017), hvor en samlet kontroll- og konstitusjonskomite la til grunn at økonomireglementet skulle etterleves fra og med regnskapsåret 2016. Komiteen konstaterer at så ikke er skjedd.

Komiteen viser til at både Forsvaret og Forsvarsmateriell er virksomheter av stor økonomisk vesentlighet. Komiteen konstaterer at Riksrevisjonen ikke kan ta stilling til om Forsvarets og Forsvarsmateriells regnskaper faktisk gir et rettviseende bilde av hva som er den økonomiske situasjonen i 2016. Komiteen merker seg Riksrevisjonens opplysninger om at Forsvaret og Forsvarsmateriell heller ikke for 2017 vil være i stand til å avlegge selvstendige reviderbare regnskaper.

Komiteen er klar over at overgangen til periodisert regnskap, innføring av nytt regnskapssystem, ny kontoplan i staten og føring av Forsvarsmateriell innenfor Forsvarets regnskap samlet sett har vært krevende. Komiteen vil likevel bemerke at utfordringene har vært kjent over tid, og at departementet ved etablering av ny virksomhet har et ansvar for å sikre at virksomheten kan avlegge regnskap i henhold til økonomiregel-

verket i staten. Ved opprettelsen av Forsvarsmateriell besluttet Forsvarsdepartementet at Forsvarsmateriells regnskap skulle føres som en del av Forsvarets regnskap i 2016 og 2017.

Komiteen vil bemerke at opprettelsen av Forsvarsmateriell for komiteen fremstår som svært dårlig forberedt og preget av midlertidige unntaksløsninger som over tid verken er bærekraftige eller akseptable.

Komiteen merker seg at statsråden henviser til at Forsvaret og Forsvarsmateriell, til tross for noen påviste feil og innvilgede unntak, likevel vurderer at årsregnskapene gir et rettviseende bilde av etatenes økonomiske stilling. Komiteen må legge til grunn at midlene er benyttet slik de er politisk besluttet, men må samtidig konstatere at det skapes betydelig usikkerhet når Riksrevisjonen ikke kan uttale seg om Forsvarets og Forsvarsmateriells årsregnskaper for 2016.

Komiteen forventer at statsråden tar Riksrevisjonens anbefaling på alvor og sørger for at grunnleggende forutsetninger ved å være en egen virksomhet i henhold til bevilgningsreglementet og økonomiregelverket i staten kommer på plass for Forsvarsmateriell. Komiteen vil bemerke at innvilgede unntak fra økonomiregelverket ikke er å anse som en generell fullmakt til ikke å levere reviderbare regnskaper.

Komiteen mener det er sterkt kritikkverdig at Forsvaret og Forsvarsmateriell ikke fremlegger reviderbare regnskaper i 2016 og 2017, og ber statsråden orientere Stortinget om fremdriften i arbeidet med å få rutinene på plass i løpet av våren 2018.

F-35 KAMPFLY

Komiteen viser til at Forsvarsmateriell har ansvar for anskaffelsene av F-35 kampflyene, og at det på grunn av manglende internkontroll ikke har vært mulig å bekrefte anskaffelseskostnaden for F-35 i Forsvarsmateriells virksomhetsregnskap. Videre viser komiteen til at Riksrevisjonen har avdekket feil ved verdsettelsen av F-35 i både Forsvarsmateriells og Forsvarets årsregnskaper. F-35 er en stor og viktig investering for Norge, og komiteen vil understreke betydningen av å ha god internkontroll i Forsvarsmateriell for kjøp av F-35 kampflyene. Komiteen mener manglende internkontroll i Forsvarsmateriell, som har som konsekvens at anskaffelseskostnaden for F-35 ikke kan bekreftes, samt feil ved verdsettelsen av F-35 i både Forsvarsmateriells og Forsvarets årsregnskaper, er kritikkverdig, og ber statsråden orientere Stortinget om fremdriften i arbeidet med å få rutinene på plass i løpet av våren 2018.

MANGLENDE TILRETTELEGGING VED INNFØRING AV ALLMENN VERNEPLIKT

Komiteen viser til at Stortinget 14. juni 2013 fattet vedtak om å innføre kjønnsnøytral verneplikt i Nor-

ge, og at de første vernepliktige etter den nye ordningen møtte til tjeneste sommeren 2016. Komiteen viser til at Stortinget ved innføring av den nye ordningen understreket viktigheten av at fysiske fasiliteter og utstyr i Forsvaret skal være tilrettelagt for begge kjønn. Komiteen merker seg at revisjonen viser vesentlige utfordringer med å tilrettelegge bygninger og anlegg for begge kjønn. Riksrevisjonen peker samtidig på at flere typer artikler innen personlig bekledning og utrustning ikke er godt nok tilpasset eller tilgjengelig for de vernepliktige. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Forsvarsdepartementet ikke i tilstrekkelig grad har tilrettelagt bygninger og personlig bekledning og utrustning ved innføring av allmenn verneplikt i Forsvaret.

Komiteen viser til at innføring av allmenn verneplikt er en stor og viktig samfunnsreform som krever ressurser, tiltak og kontinuerlig arbeid over tid. Komiteen viser til at det gradvis over flere år har blitt bedre tilrettelagt for kvinner i Forsvaret, og at Forsvaret ved innføring av reformen vinner flere erfaringer med kjønns sammensetning i de ulike avdelingene og hvordan den nye ordningen virker.

Komiteen mener det finnes forhold som må forbedres ytterligere innenfor tilpasning av eiendom, bygg og anlegg og personlig bekledning og utrustning. Samtidig vil komiteen bemerke at utfordringene som beskrives i Riksrevisjonens rapport, ikke nødvendigvis alene kan relateres til innføringen av allmenn verneplikt. For komiteen er det vesentlig at eiendom, bygg og anlegg, personlig bekledning og utrustning og utstyr generelt er godt tilpasset de vernepliktige uavhengig av kjønn. Komiteen viser til at reformen er godt mottatt i Forsvaret og hos de vernepliktige, og komiteen viser i den forbindelse til blant annet vernepliktsundersøkelsen i 2016. Komiteen mener det er positivt at reformen har ført til økt kvinneandel i Forsvaret.

Komiteen viser til at statsråden i sitt svar til Riksrevisjonen fremholder at ikke alle funnene Riksrevisjonen har lagt til grunn for sine konklusjoner, er knyttet til innføringen av allmenn verneplikt, noe komiteen er enig i. Komiteen viser til at Forsvaret fortsatt har kaserer av varierende standard og alder. Utfordringer knyttet til eldre bygningsmasse, treffer begge kjønn og er således ikke spesifikt knyttet til innføringen av allmenn verneplikt. Komiteen viser til at det også innenfor personlig bekledning og utrustning er utfordringer som treffer begge kjønn.

Komiteen mener det er viktig at arbeidet med god tilrettelegging for vernepliktige av begge kjønn fortsetter og forsterkes. Komiteen stiller seg derfor bak Riksrevisjonens anbefaling og ber regjeringen sørge for å videreføre innføringen av allmenn verneplikt, herunder tilpasse bygninger og anlegg samt personlig bekledning og utrustning for begge kjønn.

2.6 Helse- og omsorgsdepartementet

2.6.1 Sammendrag

Regnskapet for Helse- og omsorgsdepartementet viser 180 265 mill. kroner i utgifter og 3 107 mill. kroner i inntekter. 1 214 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter ti regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. En virksomhet under Helse- og omsorgsdepartementet har fått vesentlige merknader for 2016: Direktoratet for e-helse.

Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde omfatter blant annet folkehelsearbeid, primærhelsetjenesten i kommunene, spesialisthelsetjenesten, tannhelsetjenesten, hjelp til personer med psykiske lidelser og helsetjenester til rusmiddelavhengige.

I 2016 ble arbeidet med å innføre en modell for felles administrative tjenester («konsernmodell») i den sentrale helseforvaltningen påbegynt. En mer sentralisert produksjon av felles administrative tjenester, som inkluderer drift av IKT, skal gi en mer effektiv helseforvaltning. Modellen finansieres innenfor etatens gjeldende budsjettammer, og Norsk Helsenett SF er gitt i oppdrag å etablere et administrativt tjenestesenter for IKT, anskaffelser og arkiv for alle etater i helseforvaltningen. Senteret ble etablert 1. januar 2017 og skal være fullt operativt senest i 2018.

Riksrevisjonen kritiserte i Dokument 1 (2016–2017) Helse- og omsorgsdepartementet for dårlig framdrift i arbeidet med å etablere hensiktsmessige sanksjoner mot misbruk av blåreseptordningen, og for at Helsedirektoratet ikke brukte de lovlige sanksjonsmulighetene som finnes, for eksempel å frata en lege hele eller deler av retten til å foreskrive på blå resept. Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttaler i Innst.144 S (2016–2017) at den forventer at departementet nå arbeider for å følge opp og etablere hensiktsmessige sanksjoner mot misbruk av ordningen. Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at det i et eget etatsstyringsmøte i 2017 vil gjennomgå Helsedirektoratets kontrollrutiner knyttet til forvaltningen av helserefusjonsområdet, og at denne gjennomgangen også vil omfatte behovet for bedre sanksjonsmuligheter mot leger som misbruker ordningen. Riksrevisjonen følger saken som en del av det ordinære arbeidet.

I Dokument 1 (2016–2017) kritiserte Riksrevisjonen den manglende rapporteringen på tilskuddsordningen for kommunalt rusarbeid og boligsosialt arbeid, og dårlig koordinering av tilskuddsregelverket mellom de ulike departementenes ordninger.

Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at det er et forbedringspotensial for resultatrapporteringen, og at datagrunnlaget kan bli bedre. Regelverket for ordningen vil i 2017 bli revidert for å sikre at tilskudd bidrar til

reell kapasitetsvekst. Riksrevisjonen følger saken som en del av det ordinære arbeidet.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Helse- og omsorgsdepartementet for 2016:

- Regelverket er dårlig tilpasset automatisert saksbehandling av helserefusjoner.

Riksrevisjonen anbefaler at Helse- og omsorgsdepartementet:

- sørger for at regelverket for helserefusjoner bedre tilpasses automatisert saksbehandling.

2.6.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener at det er kritikkverdig at regelverket for helserefusjoner ikke er tilstrekkelig tilpasset automatisert saksbehandling.

Komiteen viser til at det er spesielt viktig ved forvaltning av store transaksjonsmengder at samfunnets fellesmidler blir forvaltet i tråd med regelverk og avtaler. Dette er avgjørende for borgernes tillit til forvaltningen.

Komiteen viser også til at for å få full effekt av digitaliseringen må regelverk og avtaler i større grad tilpasses automatisert saksbehandling. Komiteen registrerer at statsråden vil ta tak i dette, og forutsetter at det omgående tas nødvendige grep for å bedre forholdene.

Komiteen viser videre til tilbakemeldingen fra statsråden, der han sier at han vil be Helsedirektoratet og Direktoratet for e-helse utrede nærmere hvilke helserefusjonsområder og hvilke tiltak for å forbedre EPJ-systemene som skal prioriteres.

2.7 Justis- og beredskapsdepartementet

2.7.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Justis- og beredskapsdepartementet viser 52 768 mill. kroner i utgifter og 8 526 mill. kroner i inntekter. 838 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 20 regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. En virksomhet under departementet har fått vesentlige merknader for 2016: Politidirektoratet. Politidirektoratet har fått vesentlige merknader de fem siste årene.

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for politi- og påtalemyndigheten, rettsvesenet, samfunnsikkerhet og beredskap, redningstjenesten, utlendingsforvaltningen og kriminalomsorgen. I desember 2015 ble det opprettet en ny statsrådpost for innvandring og integrering under departementet. Ansvaret for samordning av norsk politikk i polarområdet og Svalbardbudsjettet ligger også til departementet. Hovedmålene på Justis- og beredskapssektoren er knyttet til straffesakskjeden, migrasjonskjeden og samfunnsikkerhets- og beredskapskjeden. Dette er særskilt utfordrende ansvarsområder hvor regjeringen ønsker å oppnå bedre resultater.

Riksrevisjonen har tidligere tatt opp med Justis- og beredskapsdepartementet Politidirektoratets utfordringer med styring og kontroll av økonomiforvaltningen i politidistriktene og særorganene. I Justis- og beredskapsdepartementets hovedinstruks for økonomi- og virksomhetsstyring for politiet går det fram at politidirektøren er virksomhetsleder i politi- og lensmannsetaten, med overordnet ansvar for ledelse og oppfølging av politidistriktene og særorganer. Direktoratet startet i 2016 et internkontrollprosjekt for å få på plass et helhetlig internkontrollsystem i politiet.

Prosjektet består av flere faser og forventes å være fullført i 2019. Forbedringsprosessene som er satt i gang, har ikke kommet langt nok til at det kan bygges på virksomhetens internkontroll ved bekreftelsen av regnskapet i 2016. Våren 2017 ble det etablert en felles nasjonal enhet for lønns- og regnskapsoppgaver i Kristiansund.

Riksrevisjonen har forventninger til at Justis- og beredskapsdepartementet sørger for at det etableres systemer og rutiner i Politidirektoratet som sikrer at regnskapsrapporteringen er i henhold til kravene i økonomiregelverket for staten.

I Dokument 1 (2015–2016) omtalte Riksrevisjonen alvorlige svakheter i sikkerhet og kontroll ved saksbehandling og utstedelse av biometriske pass. Riksrevisjonen pekte blant annet på risiko for misligheter som følge av manglende sporbarhet og etterkontroll. I Innst. 169 S (2015–2016) uttaler kontroll- og konstitusjonskomiteen at det er svært alvorlig at det ikke er etablert tilfredsstillende sikkerhet og kontroll med prosessen, og legger til grunn at de tiltak Riksrevisjonen foreslår, blir tatt til følge.

Komiteen ba videre Riksrevisjonen om å følge opp saken i den kommende revisjonen.

Riksrevisjonens oppfølging av saken i 2016 viser at politiet har gjennomført enkelte tiltak for å sikre bedre kontroll og sikkerhet ved saksbehandling og utstedelse av biometriske pass. De største og mest vesentlige forbedringene vil komme 1. april 2018, ved innføring av nye pass og nasjonalt ID-kort. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Riksrevisjonen har gjennomført en revisjon av Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) forvaltning av tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. Det overordnede målet for denne tilskuddsordningen er at midlene skal bidra til å øke innvandrerbefolkningens deltakelse i og tillit til det norske samfunnet, og til å styrke frivillige organisasjoners rolle i integreringsarbeidet. Revisjonen viser at ikke alle krav til statlig tilskuddsforvaltning etterleves. Svakheter fører samlet sett til usikkerhet om målet med tilskuddsordningen nås, og de øker risikoen for bevisste og ubevisste feil.

Justis- og beredskapsdepartementet tok over ansvaret for tilskuddsordningen fra 2016. Departementet vil i

2017 sette i verk tiltak for å sikre bedre styringsinformasjon på området. Det skal blant annet gjennomføres en evaluering av tilskuddsordningen.

Dette vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for utvikling av IMDis og frivillighetens rolle i integreringsarbeidet og kan føre til endringer i innretningen av ordningen. Departementet tar sikte på å forskriftsfeste regelverk for tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Justis- og beredskapsdepartementet for 2016:

- Vesentlige svakheter i politiets behandling og oppfølging av beslag i straffesaker.

Riksrevisjonen anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet sikrer:

- at Politidirektoratets kontroll, oppfølging og rapportering på beslagsområdet tilpasses slik at en effektiv intern kontroll basert på risiko og vesentlighet, oppnås.

2.7.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har vesentlige merknader til Politidirektoratet fordi det er vesentlige svakheter knyttet til politiets behandling og oppfølging av beslag i straffesaker. Riksrevisjonen finner det sterkt kritikkverdig at mange beslag i politi- og lensmannsetaten ikke befinner seg der de er oppgitt å være, og at ingen av de undersøkte politistasjonene kunne vise frem dokumentasjon om hvordan destruksjon av det enkelte beslag har vært gjennomført. I tillegg ble det avdekket at det foreligger få adgangsbegrensninger til rom som brukes til oppbevaring av beslag.

Komiteen viser til at manglende oversikt over beslag kan få betydning for bevisførselen i straffesaker og den enkeltes rettssikkerhet. Dette er etter komiteens vurdering meget alvorlig, da dette har blitt en gjenganger blant Riksrevisjonens merknader.

Komiteen viser til at statsråden støtter de anbefalingene som Riksrevisjonen kommer med, og viser til at politidistriktene er bedt om å gjøre følgende i 2017:

- Lagerposisjonsfeil: Beslagslokasjoner i straffesaksystemet BL skal samsvare med faktiske beslagslokasjoner i distriktet.
- Tilgangslistene til beslagsrommene skal gjennomgås og revideres slik at tilgangen er begrenset, jf. rundskriv 2010/007 om beslag fra Politidirektoratet.
- Rutiner for utkvittering og destruksjon av beslag skal gjennomgås og revideres, slik at dette skjer i samsvar med lovverket.
- Innskjerpe lokale rutiner som understreker påtalemyndighetens ansvar for å beslutte utlevering, destruering mv. av beslag.

- Innskjerpe rutiner som fastsetter at det skal føres tilsyn/kontroll med beslag minst to ganger i året, jf. rundskriv 2010/007 om beslag.

Komiteen viser til at statsråden legger til grunn at Politidirektoratet har truffet tiltak som er egnet til å rette opp situasjonen, og at Justis- og beredskapsdepartementet vil følge utviklingen gjennom styringsdialogen med direktoratet, og ber om at Stortinget blir orientert om status i løpet av våren 2018.

2.8 Klima- og miljødepartementet

2.8.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Klima- og miljødepartementet viser 8 519 mill. kroner i utgifter og 355 mill. kroner i inntekter. 682 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter sju regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. En virksomhet under departementet har fått vesentlige merknader for 2016: Miljødirektoratet.

Klima- og miljødepartementet skal utvikle og gjennomføre egne tiltak og være pådriver overfor ulike sektormyndigheter. Gjennom forvaltning av svært mange lovverk, ulike underliggende virksomheter og utstrakt bruk av tilskudd til både statlige og kommunale aktører skal departementet fremme miljøtiltak og forhindre forurensning.

Departementet har ansvar for å samordne regjeringens klima- og miljøpolitiske mål og følge opp at klima- og miljøpolitikken gir forventede resultater.

Riksrevisjonen kritiserte Klima- og miljødepartementets tilskuddsforvaltning i 2014 i Dokument 1 (2015–2016). I Innst. 169 S (2015–2016) framhevet kontroll- og konstitusjonskomiteen at tilskudd er et viktig virkemiddel for å oppnå departementets mål. Komiteen viste i sin behandling til at det er alvorlig dersom statlige virksomheter ikke har systemer og en praktisering av slike ordninger som er egnet til å skape tilstrekkelig tillit.

Først i mars 2017 vedtok Klima- og miljødepartementet overordnede retningslinjer for departementets tilskuddsforvaltning. Departementet tar sikte på at interne rutiner for tilskuddsforvaltningen er etablert i departementets avdelinger innen 2018.

I Dokument 1 (2016–2017) kritiserte Riksrevisjonen Klima- og miljødepartementet for at styringssystemet for informasjonssikkerhet i Norsk Polarinstitutt ikke var i samsvar med eForvaltningsforskriften og basert på anerkjente standarder for informasjonssikkerhet. Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttaler i Innst. 144 S (2016–2017) at systemet må komme på plass snarest mulig. Departementet har hatt en særskilt oppfølging av Norsk Polarinstitutt i 2016.

I 2016 er det gjennomført en etterlevelsesrevisjon av om Riksantikvaren har sikret oppdatert og korrekt

informasjon om tilstanden til fredede bygninger i privat eie. Det er et mål at alle fredede bygninger i privat eie skal være tilstandsvurdert og satt i stand til ordinært vedlikeholds nivå innen 2020. Tilstandsvurderingen er grunnlaget for tildelingen av tilskudd og foretas i hovedsak av fylkeskommunene. Riksantikvaren kan ikke instruere fylkeskommunene og har ingen sanksjonsmuligheter overfor dem.

Revisjonen viser at Riksantikvaren har tilstrekkelig informasjon om tilstanden til middelalderbygninger. For de øvrige fredede bygningene er det store variasjoner mellom fylkene. Riksrevisjonen følger sakene som en del av det ordinære arbeidet.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Klima- og miljødepartementet for 2016:

- Svakheter ved Miljødirektoratets kvalitetssikring av nettstedet Miljøstatus.

Riksrevisjonen anbefaler at Klima- og miljødepartementet:

- gjennom styringsdialogen med Miljødirektoratet sikrer at nettstedet Miljøstatus har et tilfredsstillende innhold som er kvalitetssikret.

2.8.2 Komiteens merknader

Komiteen merker seg at departementet har hatt en særskilt oppfølging av Norsk Polarinstitutt i 2016. Komiteen legger til grunn at styringssystemet for informasjonssikkerhet i Norsk Polarinstitutt er i rute.

Komiteen ser det som positivt at Riksrevisjonen følger Riksantikvarens arbeid med oppdatering av informasjon om tilstanden til fredede bygninger i privat eie. Komiteen merker seg også at det er store forskjeller mellom fylkene når det gjelder rapporteringen fra fylkeskommunene.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har merknader til Miljødirektoratets kvalitetssikring av nettstedet Miljøstatus. Klima- og miljødepartementet viser til Miljøstatus som Norges største informasjonsbank om miljø. Miljøstatus presenterer nasjonale resultatmål med tilhørende indikatorer og er dermed et sentralt element i systemet for resultatoppfølging av de politiske målene på området. Komiteen deler derfor Riksrevisjonens syn på at mangelen på en formalisert styringsdialog mellom direktoratet og departementet er kritikkverdig. Komiteen deler videre Riksrevisjonens syn på behovet for oppdatert og korrekt informasjon på nettstedet Miljøstatus. Komiteen understreker betydningen av at Klima- og miljødepartementet får på plass en styringsdialog som sikrer at Miljøstatus holder tilstrekkelig kvalitet til å fylle sin rolle som beslutningsgrunnlag for Stortinget og andre sentrale brukere.

2.9 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

2.9.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser 199 264 mill. kroner i utgifter og 18 186 mill. kroner i inntekter. 1 448 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 30 regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. Ingen virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2016.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvar for boligpolitikk, plan- og bygningsloven, kommuneøkonomi og lokalforvaltning, IKT- og forvaltningsspolitikk, regional- og distriktspolitikk, valg gjennomføring, statlig arbeidsgiverpolitikk, samer og nasjonale minoriteter og kart- og geodatapolitikken.

Departementet har ansvaret for et omfattende reformarbeid i offentlig sektor og for sentrale statlige forvaltningsområder. Reformarbeidet er blant annet knyttet til strukturerendringer i kommunal- og fylkeskommunal organisering og digitalisering og effektivisering av statlig forvaltning.

I Dokument 1 (2016–2017) omtalte Riksrevisjonen departementets styring av fylkesmannsembetene på innkjøpsområdet. Undersøkelsen viste at fylkesmennene ikke etterlevde det statlige regelverket for offentlige anskaffelser godt nok. I Innst. 144 S (2016–2017) uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen at komiteen har merket seg at statsråden vil styrke arbeidet for å sikre at regelverket på anskaffelsesområdet følges opp av fylkesmannsembetene. Riksrevisjonens oppfølging av saken i 2016 viser at departementet har fulgt opp embetene på innkjøpsområdet, blant annet gjennom etatsstyringsmøtene og i tildelingsbrevet for 2017. Departementet arbeider med sentralisering av administrative funksjoner, herunder anskaffelser, for embetene. Det er planlagt at dette skal settes i verk fra 1. januar 2019. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

I 2016 har Riksrevisjonen revidert tilskuddsforvaltningen hos seks fylkesmenn. I 2016 forvaltet fylkesmennene ca. 3,7 mrd. kroner i tilskudd for sju departementer.

Revisjonen omfattet tre tilskuddsordninger. Riksrevisjonen konkluderer med at de seks fylkesmennene på sentrale områder etterlever gjeldende regelverk, men at det er enkelte svakheter knyttet til internkontroll, utbetaling og rapportering.

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Kommunal- og moderniseringsdepartementet for 2016.

2.9.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at ingen virksomheter under Kommunal- og moderniseringsdepartementet har fått

vesentlige merknader for 2016. Komiteen er tilfreds med dette.

Komiteen er videre tilfreds med at statsråden har styrket arbeidet med å sikre at regelverket på anskaffelsesområdet følges opp av fylkesmennene, noe som ble påpekt ved forrige revisjon.

2.10 Kulturdepartementet

2.10.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Kulturdepartementet viser 13 149 mill. kroner i utgifter og 393 mill. kroner i inntekter. 220 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 35 regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. Kulturtanken har fått vesentlige merknader for 2016.

Kulturdepartementet har ansvar for den statlige politikken og forvaltningen på områdene kultur, opphavsrett, kirke, medier, idrett, frivillig virksomhet, tros- og livssynssamfunn samt pengespill og lotteri.

Det er i 2016 slutført en forvaltningsreform for et tydelig skille mellom kirke og stat. Ved endringer i lov om den norske kirke (kirkeloven) er Den norske kirke etablert som et eget rettssubjekt med virkning fra 1. januar 2017. Statens økonomiske ansvar overfor Den norske kirke går fram av kirkeloven § 2a. Etter budsjett-søknad fra Kirkemøtet gir staten tilskudd til preste-tjenesten og kirkens virksomhet. For 2017 utgjør tilskuddet 1 969 mill. kroner. Som følge av at de kirkelige virksomheter mister sin tilknytning til staten, er Riksrevisjonen fra regnskapsåret 2017 ikke lenger revisor for Den norske kirke.

Rikskonsertene fikk i 2016 nye oppgaver og ny styringsstruktur. Virksomheten skal ivareta det nasjonale ansvaret for Den kulturelle skolesekken for alle kunstuttrykk og har som følge av omleggingen endret navn til Kulturtanken. Den kulturelle skolesekken finansieres i hovedsak av spillemidler, og det er kun utgifter til lønn og drift som dekkes over statsbudsjettet. Spillemidler blir tildelt utenfor statsbudsjettet og inngår ikke i statsregnskapet. Det er private revisorer som reviderer regnskap for spillemidlene, og midlene er per i dag ikke omfattet av Riksrevisjonens årlige revisjon.

2.10.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har vesentlige merknader til Kulturtanken.

Komiteen viser videre til at det i 2016 ble slutført en forvaltningsreform med et tydelig skille mellom kirke og stat. Komiteen merker seg at som følge av at de kirkelige virksomheter mister sin tilknytning til staten, er ikke Riksrevisjonen fra regnskapsåret 2017 lenger revisor for Den norske kirke. Komiteen merker seg også at Rikskonsertene har fått nye oppgaver og en ny styringsstruktur, og er tilfreds med denne endringen.

2.11 Kunnskapsdepartementet

2.11.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Kunnskapsdepartementet viser 91 788 mill. kroner i utgifter og 19 456 mill. kroner i inntekter. 450 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 44 regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. Nord universitet har fått vesentlige merknader for 2016.

Kunnskapsdepartementet har ansvar for barnehager, grunnskole, kulturskole, videregående opplæring, fagskoleutdanning og høyere utdanning. Departementet har også ansvar for forskning og voksnes læring. Virksomhets- og regnskapsstrukturen under Kunnskapsdepartementets ansvarsområde er variert og sammensatt, både når det gjelder organisasjonsform og hvilke regnskapsprinsipper som benyttes.

Av i alt 41 virksomheter er det 29 forvaltningsorganer med særskilte fullmakter til å føre utgifter og inntekter netto utenfor statsregnskapet og 2 ordinære forvaltningsorganer (herunder Kunnskapsdepartementet) som avlegger regnskap etter periodiseringsprinsippet i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS). I tillegg er det 10 ordinære forvaltningsorganer som avlegger regnskap etter kontantprinsippet, som avviker fra regnskapsprinsippet som er vanlig i privat virksomhet.

Forvaltningsorganer med særskilte fullmakter er underlagt departementets etatsstyring, men har egne styrever. Styrene er gitt ansvar for økonomi, at den faglige virksomheten holder høy kvalitet, og at institusjonene drives effektivt og i overensstemmelse med de lover, forskrifter og regler som gjelder. Virksomheten drives med de rammer og mål som gis av overordnet myndighet.

Strukturreformen i universitets- og høyskolesektoren tar utgangspunkt i Meld. St. 18 (2014–2015) Konsentrasjon for kvalitet. Hovedmålet med reformen var å styrke kvaliteten på utdanningen og forskningen gjennom å endre strukturen i sektoren og samle ressursene på færre, men sterkere institusjoner. Som et ledd i arbeidet med å nå dette målet har sektoren de siste to årene gjennomgått en rekke organisasjonsmessige endringer.

Riksrevisjonen har i tidligere undersøkelser avdekket at vitenskapelig ansatte i universitets- og høyskolesektoren har et betydelig antall bierverv. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ba i 2011 departementet om å vurdere opprettelse av et eget register med oversikt over verv og tilknytninger som vitenskapelig ansatte i UH-sektoren har, for å sikre åpenhet og tillit til vitenskapelig ansattes uavhengighet og hindre eventuelle rolle- og habilitetskonflikter, jf. Innst. 211 S (2011–2012).

Departementet mener at det ligger utenfor arbeidsgivers styringsrett å pålegge noen form for registrering av sidegjøremål og bierverv, og forutsetter at forebygging av risiko på dette området ivaretas av den enkelte virksomhet som en integrert del av virksomhetens in-

ternkontroll, uten overordnede føringer. Det er derfor ikke etablert noe felles register eller noen oversikt over sidegjøremål og bierverv til vitenskapelig ansatte i universitets- og høyskolesektoren. Enkelte virksomheter har imidlertid utarbeidet egne, og til dels omfattende, interne regelverk og tekniske løsninger som for disse kan bidra til å redusere risikoen på området.

Riksrevisjonen har gjennom flere år, og senest i rapporteringen til Stortinget i Dokument 1 (2013–2014), påpekt feil og mangler i etterlevelsen av anskaffelsesregelverket i universitets- og høyskolesektoren. De mest alvorlige bruddene gjaldt protokollplikten, spesielt i virksomheter hvor betydelige deler av anskaffelsesvirksomheten gjennomføres på fakultets- eller instituttnivå.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ba i 2013 departementet om å sette i verk tiltak for å styrke den interne kontrollen i forbindelse med anskaffelser og vurdere om virksomhetene bør sentralisere innkjøpsfunksjonen.

Riksrevisjonen har for fire utvalgte universiteter kontrollert om virksomhetene har etablert et system for internkontroll knyttet til anskaffelsesvirksomheten slik reglement for økonomistyring i staten § 14 krever. Videre er det for et begrenset antall lokale anskaffelser kontrollert at kravene til dokumentasjon og etterkontroll er etterlevd.

Revisjonen viser at alle de kontrollerte virksomhetene har etablert til dels omfattende instruksjer og rammeverk for styring og gjennomføring av anskaffelsesvirksomhetene på alle nivåer. Rammeverket er tilgjengelig på alle nivåer i virksomheten.

Revisjonen har imidlertid avdekket feil og mangler i etterlevelsen av dette rammeverket ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet og Universitetet i Agder. Ved Universitetet i Oslo avdekket revisjonen svakheter i etterlevelsen av interne regler, mens det ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet ikke ble avdekket tilsvarende feil og mangler.

Kunnskapsdepartementet vedgår at det på anskaffelsesområdet er utfordringer med etterlevelse og dokumentasjon, selv om det er etablert rutiner og retningslinjer.

Departementet vil derfor også framover ha fokus på anskaffelsesområdet og peker på at utviklingen i universitets- og høyskolesektoren gjør at virksomhetene gjennom fusjoner utvikler seg til større og mer robuste enheter med økende grad av sentralisering av anskaffelsesvirksomheten og styrking av de merkantile fagmiljøene.

2.11.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Kunnskapsdepartementet har ansvar for barnehager, grunnskole, kulturskole, videregående opplæring, fagskoleutdanning og høyere utdanning. Komiteen viser videre til at departemen-

tet også har ansvar for forskning og voksnes læring. Komiteen har merket seg at universitets- og høyskolesektoren de siste to årene har gjennomgått en rekke organisasjonsmessige endringer.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen gjennom flere år har påpekt feil og mangler i etterlevelsen av anskaffelsesregelverket i universitets- og høyskolesektoren, og viser til at de mest alvorlige bruddene gjaldt protokollplikten, spesielt i virksomheter hvor betydelige deler av anskaffelsesvirksomheten gjennomføres på fakultets- eller instituttnivå. Komiteen viser til at Riksrevisjonen har en merknad om feil og mangler i etterlevelsen av rammeverket ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet og Universitetet i Agder. Komiteen viser videre til at det i samme merknad blir pekt på at revisjonen også har avdekket svakheter i etterlevelsen av interne regler ved Universitetet i Oslo. Komiteen viser til at av virksomheter under Kunnskapsdepartementet som har fått vesentlige merknader for 2016, gjelder dette Nord universitetet, og at dette omhandler brudd på administrativt regelverk.

2.12 Landbruks- og matdepartementet

2.12.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Landbruks- og matdepartementet viser 17 749 mill. kroner i utgifter og 408 mill. kroner i inntekter. 242 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter åtte regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. To virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2016: NIBIO og Mattilsynet. NIBIO fikk også vesentlige merknader for 2015.

Landbruks- og matdepartementet har ansvar for matpolitikken og landbrukspolitikken. Landbrukspolitikken omfatter arealforvaltning, jord og skogbruk, husdyrhold, reindrift og utvikling av nye næringer med utgangspunkt i landbruket. Landbrukspolitikken skal sikre ressursgrunnlaget for landbruksproduksjon, utvikle kunnskapsgrunnlaget og medvirke til verdiskaping og sysselsetting i hele landet med utgangspunkt i landbruket og landbruksbaserte produkter.

Riksrevisjonen hadde vesentlige merknader til regnskapsføringen og fant ikke grunnlag for å kunne uttale seg om Veterinærinstituttets regnskap for årene 2013, 2014 og 2015 eller NIBIOs regnskap for 2015. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har gitt uttrykk for at den forventer at departementet sørger for at instituttene følger opp Riksrevisjonens anbefalinger, slik at instituttene kan avlegge pålitelige årsregnskaper i årene framover, jf. Innst 144 S (2016–2017).

Riksrevisjonen merker seg at Landbruks- og matdepartementet i sin styringsdialog i 2016 har rettet økt oppmerksomhet mot regnskapsrapportering og internkontroll hos instituttene. Departementet vil også utar-

beide retningslinjer for den eksternfinansierte aktiviteten, og disse vil gjelde fra 2018. Ny ledelse ved Veterinærinstituttet har lagt vekt på å forbedre internkontrollen og derigjennom regnskapskvaliteten. Riksrevisjonen har derfor kunnet avgi beretning til årsregnskapet for 2016.

I Dokument 1 (2016–2017) omtalte Riksrevisjonen at Veterinærinstituttet ikke har et styringssystem for informasjonssikkerhet i samsvar med eForvaltningsforskriften § 15. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga uttrykk for at den forventer at Veterinærinstituttet får på plass et nytt styringssystem for informasjonssikkerhet som samsvarer med regelverket, jf. Innst. 144 S (2016–2017). Landbruks- og matdepartementet opplyser at det i 2016 har fulgt opp Veterinærinstituttets arbeid med informasjonssikkerhet. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Landbruks- og matdepartementet for 2016:

- Riksrevisjonen kan ikke uttale seg om årsregnskapet til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) for 2016.
- Det er svakheter i Mattilsynets kontroll med rapportering i Husdyrregisteret, og disse fører blant annet til manglende sporbarhet ved sykdomsutbrudd.

Riksrevisjonen anbefaler at Landbruks- og matdepartementet:

- påser at NIBIO etablerer en økonomimodell og internkontroll som er innrettet for å sikre at det avlegges et korrekt regnskap etter kravene i de statlige regnskapsstandardene (SRS),
- følger opp at Mattilsynets kontroll med opplysningene i Husdyrregisteret er tilstrekkelig,
- vurderer om Mattilsynet nyttiggjør seg tilgjengelige virkemidler for å redusere risikoen for manglende sporbarhet ved sykdomsutbrudd, og
- følger opp at Mattilsynets rapportering til EU er korrekt.

2.12.2 Komiteens merknader

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen ikke kan uttale seg om årsregnskapet til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) for 2016. Komiteen merker seg også at dette er andre år på rad at NIBIO får en vesentlig merknad fra Riksrevisjonen. Komiteen viser til at virksomhetens økonomimodell og internkontrollrutiner ikke i tilstrekkelig grad har vært innrettet for å sikre at det avlegges et korrekt regnskap etter kravene i de statlige regnskapsstandardene. Komiteen merker seg også at Landbruks- og matdepartementets styring og oppfølging av NIBIO ikke har ført til nødvendige forbedringer. Komiteen forventer at Landbruks- og matdepartementet treffer de tiltak som skal til for å sik-

re at NIBIO etablerer en økonomimodell og en internkontroll som er innrettet mot å avlegge et korrekt regnskap i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS), og ber om at Stortinget orienteres om fremdriften på egnet måte.

Komiteen merker seg også at Riksrevisjonen påpeker svakheter i Mattilsynets kontroll med rapportering i Husdyrregisteret. Dette fører blant annet til manglende sporbarhet ved sykdomsutbrudd. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen vurderer forholdet som alvorlig. Komiteen ser det som positivt at statsråden deler Riksrevisjonens vurdering. Komiteen merker seg at Mattilsynet har startet oppfølgingen av de mangler og svakheter som Riksrevisjonen har påpekt. Komiteen merker seg også at Mattilsynet vil bygge opp en ny EU-rapportering fra grunnen av, og legger til grunn at dette vil sikre korrekt rapportering til EU. Komiteen legger til grunn at departementet følger opp det videre arbeidet med å styrke Mattilsynets kontroll med opplysningene i Husdyrregisteret. Komiteen forventer at Mattilsynet sørger for sporbarhet ved sykdomsutbrudd.

2.13 Nærings- og fiskeridepartementet

2.13.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Nærings- og fiskeridepartementet viser 68 299 mill. kroner i utgifter og 74 116 mill. kroner i inntekter. 1 617 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 18 regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren på Svalbard (DMF) har fått vesentlige merknader for 2016.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å utforme en framtidsrettet nærings- og sjømatpolitikk. Departementet skal fremme norsk næringsliv og handel og bidra til en bærekraftig forvaltning av fiskeri- og havbruksnæringen. Departementet har også ansvaret for skipsfartspolitikken.

I Dokument 1 (2016–2017) omtalte Riksrevisjonen mangler ved styringssystemet for informasjonssikkerhet i henholdsvis Brønnøysundregistrene og Havforskningsinstituttet. Riksrevisjonen anbefalte Nærings- og fiskeridepartementet å følge opp at virksomhetene etablerer et styringssystem i samsvar med eForvaltningsforskriften § 15 og basert på anerkjente standarder. Departementet opplyser at det i 2016 har fulgt opp arbeidet med informasjonssikkerhet i begge virksomhetene, og at det fremdeles pågår forbedringsarbeid. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Nærings- og fiskeridepartementet for 2016:

- Betydelig etterslep for behandling av konsesjonsøknader og få stedlige driftstilsyn med mineralnæringen.

Riksrevisjonen anbefaler at Nærings- og fiskeridepartementet:

- følger opp at DMF ivaretar oppgavene med konsesjonsbehandling og tilsynsvirksomhet i henhold til minerallovens krav, og
- vurderer om DMF har tilstrekkelige rammevilkår for å kunne ivareta minerallovens krav.

2.13.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke har fulgt godt nok opp hvordan oppgavene med konsesjonsbehandling og tilsynsvirksomhet hos Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren på Svalbard (DMF) er ivaretatt etter at mineralloven trådte i kraft i 2010.

Direktoratet har i flere år hatt utfordringer med lang saksbehandlingskø og gjennomført få stedlige driftstilsyn.

Komiteen viser til at det at søknader om konsesjon ikke blir behandlet innen rimelig tid, ikke er i tråd med god forvaltningsskikk. Revisjonen viser at direktoratet har et betydelig etterslep, og komiteen mener at en estimert saksbehandlingskø på seks år ikke er akseptabelt.

Komiteen finner det bekymringsfullt at antall driftstilsyn har gått betydelig ned, og at det er risiko forbundet med dette ved at det kan finnes mineraluttak som drives uten tillatelse etter mineralloven.

Komiteen finner det bekymringsfullt at det i 2016 kun ble gjennomført 21 stedlige driftstilsyn blant de om lag 1 300 uttakene det skal føres tilsyn med. Komiteen mener at tilsyn er særdeles viktig, da det også skal avdekkes om sikrings- og opprydningsplikten etterleves.

Komiteen viser til at statsråden slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger og vil arbeide for å bedre rammevilkårene for DMF.

Komiteen forventer at de tiltak som er iverksatt, får ned saksbehandlingstiden for konsesjoner, og at tilsynsaktiviteten blir økt, og imøteser synlige forbedringer i neste års rapport om virksomheten.

2.14 Olje- og energidepartementet

2.14.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Olje- og energidepartementet viser 53 750 mill. kroner i utgifter og 113 728 mill. kroner i inntekter. 210 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter tre regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. Oljedirektoratet har fått vesentlige merknader for 2016.

Olje- og energidepartementet har som hovedoppgave å legge til rette for en samordnet og helhetlig energipolitikk. Et overordnet mål er å sikre høy verdiskaping gjennom effektiv og miljøvennlig forvaltning av ener-

giressursene. Departementet har ansvar for etatsstyringen av blant annet Oljedirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

I Dokument 1 (2016–2017) hadde Riksrevisjonen merknader til at Olje- og energidepartementet ikke hadde fulgt opp etableringen av en overordnet systemløsning i NVE for å sikre nødvendig informasjon for styring av NVEs tilsynsvirksomhet for kraftforsyningsberedskap. Kontroll- og konstitusjonskomiteen var enig i kritikken og forventet at departementet ville følge opp NVEs arbeid med styringssystemet innenfor tilsynsområdet på en langt mer aktiv måte. Komiteen forventet at dette arbeidet skulle inngå som et fast oppfølgingspunkt i styringsdialogen fram til det er tilfredsstillende. Olje- og energidepartementet har orientert Riksrevisjonen om at det i tildelingsbrevet til NVE for 2017 er tatt inn tydelige krav til NVE om etablering av en overordnet systemløsning for å sikre nødvendig informasjon for styringen av NVEs tilsynsvirksomhet. NVE skal rapportere om sitt arbeid med styringssystemet i årsrapporten og i den ordinære styringsdialogen. Riksrevisjonen vil følge saken videre i det løpende arbeidet.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Olje- og energidepartementet for 2016:

- Svakheter ved styringssystemet for informasjonssikkerhet i Oljedirektoratet.

Riksrevisjonen anbefaler at Olje- og energidepartementet:

- sikrer at Oljedirektoratet har etablert et tilfredsstillende styringssystem for informasjonssikkerhet i samsvar med eForvaltningsforskriften § 15.

2.14.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Olje- og energidepartementet har som hovedoppgave å legge til rette for en samordnet og helhetlig energipolitikk, og at departementet har ansvar for etatsstyringen av blant annet Oljedirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Komiteen merker seg at det i tildelingsbrevet til NVE for 2017 er tatt inn tydelige krav om etablering av en overordnet systemløsning for å sikre nødvendig informasjon om NVEs tilsynsvirksomhet.

Komiteen har merket seg at Oljedirektoratet har fått vesentlige merknader for 2016, og komiteen viser til Riksrevisjonens merknader om svakheter ved styringssystemet for informasjonssikkerhet i direktoratet. Komiteen vil understreke og støtter anbefalingen om at Olje- og energidepartementet sikrer at Oljedirektoratet sørger for tilfredsstillende styringssystem for informasjonssikkerhet i samsvar med eForvaltningsforskriften § 15.

2.15 Samferdselsdepartementet

2.15.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Samferdselsdepartementet viser 90 981 mill. kroner i utgifter og 6 125 mill. kroner i inntekter. 2 373 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter ni regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. To virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2016: Statens vegvesen og Jernbaneverket. Statens vegvesen fikk også vesentlige merknader for 2015.

Samferdselsdepartementets ansvarsområde omfatter blant annet post- og televirksomheten, luftfarts-, veg- og jernbanesektoren og kystforvaltningen. Det er i løpet av 2016 satt i gang en større reform av jernbanesektoren. Blant annet ble Jernbanedirektoratet og statsforetaket Bane NOR opprettet fra 1. januar 2017.

Reformen skal bidra til å nå målet om at jernbanetransporten skal spille en enda viktigere rolle for å løse transport-, miljø- og klimautfordringer.

I Dokument 1 (2016–2017) omtalte Riksrevisjonen at Samferdselsdepartementet ikke hadde sørget for at tidligere rapporterte svakheter i forvaltningen av driftskontrakter i Statens vegvesen var blitt korrigert. Videre påpekte Riksrevisjonen at Statens vegvesen i ulik grad fulgte opp avdekkede avvik fra vilkårene i kontraktene med private entreprenører. Samferdselsdepartementet har gjort rede for en rekke tiltak som Statens vegvesen arbeider videre med for å sikre en mer ensartet forvaltning av driftskontraktene, og departementet vil følge opp dette i etatsstyringsdialogen med Statens vegvesen.

I Dokument 1 (2016–2017) omtalte Riksrevisjonen også at Samferdselsdepartementet verken i tildelingsbrevet eller i styringsdialogen med Luftfartstilsynet hadde tydeliggjort sine forventninger til innholdet i tilsynets økte aktivitet vedrørende innenlands helikoptersikkerhet. Tilsynsaktiviteten var redusert fra 2014 til 2015 på tross av at en ekstern sikkerhetsstudie hadde konkludert med at styrket tilsynsaktivitet ville være et av de mest effektive tiltakene for å redusere havarifrekvensen. Departementet opplyser at Riksrevisjonens funn og status for tilrådingene fra sikkerhetsstudien for innenlandshelikopter følges opp i etatsstyringsmøter med virksomheten.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Samferdselsdepartementet for 2016:

- Svakheter ved styringssystemet for informasjonssikkerhet i Statens vegvesen.
- Manglende oppfølging av prioriterte midler til fornyelse av jernbaneinfrastruktur i Oslo-området.
- Mindreforbruk av bevilgning til tilskudd til gang- og sykkelveger.

Riksrevisjonen anbefaler at Samferdselsdepartementet:

- følger opp at Statens vegvesen etablerer et helhetlig styringssystem for informasjonssikkerhet i samsvar med lov om personopplysninger § 13 og basert på anerkjente standarder, og sikrer at det etableres god informasjonssikkerhet i Autosys trafikant, og
- følger opp at aktørene på jernbanesektoren iverksetter målrettede tiltak for å forbedre driftsstabiliteten i Oslo-området.

2.15.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Samferdselsdepartementets ansvarsområde omfatter ni regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap.

Komiteen har merket seg at to virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2016: Statens vegvesen og Jernbaneverket, og at Statens vegvesen også fikk vesentlige merknader for 2015.

Komiteen viser til Riksrevisjonens merknader om svakheter ved styringssystemet for informasjonssikkerhet i Statens vegvesen, manglende oppfølging av prioriterte midler til fornyelse av jernbaneinfrastruktur i Oslo-området og mindreforbruk av bevilgning til tilskudd til gang- og sykkelveger, og forventer at Samferdselsdepartementet følger dette opp.

Komiteen støtter Riksrevisjonens anbefaling om at Samferdselsdepartementet følger opp at Statens vegvesen etablerer et helhetlig styringssystem for informasjonssikkerhet i samsvar med lov om personopplysninger § 13 og sikrer at det etableres god informasjonssikkerhet i Autosys trafikant.

Videre vil komiteen understreke viktigheten av at Samferdselsdepartementet følger opp at aktørene i jernbanesektoren iverksetter målrettede tiltak for å bedre driftsstabiliteten i Oslo-området.

2.16 Utenriksdepartementet

2.16.1 Sammendrag

Regnskapet for 2016 for Utenriksdepartementet viser 41 352 mill. kroner i utgifter og 274 mill. kroner i inntekter. 1 043 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter to regnskaper i tillegg til departementets eget regnskap. Ingen virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader de fem siste årene.

Utenriksdepartementets oppgave er å arbeide for Norges interesser internasjonalt. Departementet arbeider for å fremme fred og sikkerhet, en internasjonal rettsorden, en økonomisk rettferdig verdensordning og bærekraftig utvikling. Utenriksdepartementet og i overkant av 90 utenriksstasjoner (inklusive ambassader, faste delegasjoner i multilaterale organisasjoner, generalkonsulater og andre representasjoner) utgjør til sammen utenriksstjenesten. I antall ansatte er Utenriksdepartementet det største departementet i norsk statsadministrasjon. Ambassadene har et vidt spekter

av oppgaver og betjener alt fra departementets ledelse, det offentlige Norge for øvrig, norsk næringsliv og norsk kultur til den enkelte norske borger i utlandet. I underkant av 30 mrd. kroner av departementets totalbudsjett går til internasjonal bistand.

Utbetaling av tilskudd foretas både ved utenriksstasjonene og i departementet. Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Utenriksdepartementet for 2016.

2.16.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Utenriksdepartementets oppgave er å arbeide for Norges interesser internasjonalt.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen ikke har vesentlige merknader til Utenriksdepartementet for 2016.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 1 (2017–2018) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2016 – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 6. februar 2018

Dag Terje Andersen

leder og ordf. for Statsministerens kontor

Nils T. Bjørke

ordf. for Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet

Hans Fredrik Grøvan

ordf. for Arbeids- og sosialdepartementet og Forsvarsdepartementet

Eva Kristin Hansen

ordf. for Kunnskapsdepartementet og Utenriksdepartementet

Svein Harberg

ordf. for Barne- og likestillingsdepartementet og Kulturdepartementet

Mazyar Keshvari

ordf. for Finansdepartementet

Ulf Leirstein

ordf. for Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet

Bente Stein Mathisen

ordf. for Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Magne Rommetveit

ordf. for Olje- og energidepartementet og Samferdselsdepartementet

